SHAXSIY MA'LUMOTLARNI HIMOYA QILISH: O'ZBEKISTOV VA YEVROPA ITTIFOQI TAJRIBASI (GDRP)

Abdusattorova Umidabonu Hayitboy qizi
Sarbon universiteti 2-kurs talabasi.
Ilmiy rahbar: **Qaxxorov Olimjon Davronjon o'g'li**
Ilmiy tadqiqotchi. Yurisprudensiya yo'nalishi talabasi
https://doi.org/10.5281/zenodo.22724157

Annotatsiya: Mazkur maqolada O'zbekiston Respublikasi va Yevropa Ittifoqida shaxsga doir ma'lumotlarni himoya qilishning huquqiy asoslari hamda ularning o'ziga xos xususiyatlari IMRAD metodologiyasi asosida qiyosiy tahlil qilingan. Tadqiqotda Yevropa Ittifoqining General Data Protection Regulation (GDPR) reglamenti va O'zbekiston Respublikasining "Shaxsga doir ma'lumotlar to'g'risida"gi Qonuni asosida shaxsiy ma'lumotlarni yig'ish, qayta ishlash, saqlash va himoya qilishning huquqiy mexanizmlari, ma'lumot subyektlarining huquqlari hamda davlat nazorat tizimlari o'rganilgan. Shuningdek, GDPR tajribasi va O'zbekiston amaliyoti qiyosiy tahlil qilinib, ma'lumotlarni o'chirish huquqi (Right to Erasure), ma'lumotlarni ko'chirish huquqi (Data Portability), "Privacy by Design" va "Privacy by Default" tamoyillari, hisobdorlik (Accountability) hamda shaxsiy ma'lumotlarni himoya qilishning zamonaviy yondashuvlari tahlil etilgan. Tadqiqot davomida xalqaro va milliy normativ-huquqiy hujjatlar, ilmiy adabiyotlar hamda qiyosiy-huquqiy manbalar asosida tizimli, qiyosiy-huquqiy va normativ-huquqiy tahlil usullaridan foydalanildi. Tadqiqot natijalari GDPRning ilg'or huquqiy mexanizmlarini O'zbekiston qonunchiligiga bosqichma-bosqich moslashtirish fuqarolarning shaxsiy ma'lumotlarini himoya qilish darajasini oshirish, raqamli xizmatlar xavfsizligini mustahkamlash, davlat organlari va ma'lumotlarni qayta ishlovchi subyektlarning hisobdorligini kuchaytirish hamda milliy qonunchilikni xalqaro standartlarga yaqinlashtirishga xizmat qilishini ko'rsatadi. Shuningdek, O'zbekistonda shaxsga doir ma'lumotlarni himoya qilish tizimini takomillashtirish bo'yicha ilmiy-amaliy tavsiyalar ishlab chiqilgan.

Kalit so'zlar: shaxsga doir ma'lumotlar, GDPR, Yevropa Ittifoqi, O'zbekiston, shaxsiy ma'lumotlarni himoya qilish, ma'lumot subyekti huquqlari, qiyosiy-huquqiy tahlil, ma'lumotlar xavfsizligi, maxfiylik, Privacy by Design, Privacy by Default, Data Portability, Right to Erasure, Accountability, kiberxavfsizlik.

Abstract: This article presents a comparative analysis of the legal frameworks for personal data protection in the Republic of Uzbekistan and the European Union based on the IMRAD methodology. The study examines the legal mechanisms governing the collection, processing, storage, and protection of personal data, as well as the rights of data subjects and state supervisory systems under the European Union's General Data Protection Regulation (GDPR) and the Law of the Republic of Uzbekistan "On Personal Data". Furthermore, the study compares the GDPR with the legal practice of Uzbekistan, focusing on the Right to Erasure, Data Portability, the principles of Privacy by Design and Privacy by Default, the Accountability principle, and modern approaches to personal data protection. The research applies systematic, comparative-legal, and normative-legal analysis based on international and national legal acts, scientific literature, and comparative legal sources. The findings demonstrate that the gradual adaptation of the advanced legal mechanisms of the GDPR to the legislation of Uzbekistan would enhance the protection of personal data, strengthen the security of digital services,

increase the accountability of public authorities and data controllers, and contribute to harmonizing national legislation with international standards. The study also proposes scientific and practical recommendations for improving the personal data protection system in Uzbekistan.

Keywords: personal data, GDPR, European Union, Uzbekistan, personal data protection, data subject rights, comparative legal analysis, data security, privacy, Privacy by Design, Privacy by Default, Data Portability, Right to Erasure, Accountability, cybersecurity.

Аннотация: В данной статье на основе методологии IMRAD проведён сравнительно-правовой анализ правовых основ защиты персональных данных в Республике Узбекистан и Европейском союзе. В исследовании рассмотрены правовые механизмы сбора, обработки, хранения и защиты персональных данных, права субъектов персональных данных, а также системы государственного контроля в соответствии с Общим регламентом Европейского союза по защите данных (GDPR) и Законом Республики Узбекистан «О персональных данных». Кроме того, проведён сравнительный анализ положений GDPR и законодательства Узбекистана, включая право на удаление данных (Right to Erasure), право на переносимость данных (Data Portability), принципы Privacy by Design и Privacy by Default, принцип подотчётности (Accountability), а также современные подходы к обеспечению защиты персональных данных. В ходе исследования использованы методы системного, сравнительно-правового и нормативно-правового анализа на основе международных и национальных нормативно-правовых актов, научной литературы и сравнительно-правовых источников. Результаты исследования показывают, что поэтапная адаптация передовых правовых механизмов GDPR к законодательству Республики Узбекистан позволит повысить уровень защиты персональных данных граждан, укрепить безопасность цифровых услуг, усилить подотчётность государственных органов и операторов персональных данных, а также обеспечить сближение национального законодательства с международными стандартами. По итогам исследования разработаны научно-практические рекомендации по совершенствованию системы защиты персональных данных в Республике Узбекистан.

Ключевые слова: персональные данные, GDPR, Европейский союз, Узбекистан, защита персональных данных, права субъекта данных, сравнительно-правовой анализ, безопасность данных, конфиденциальность, Privacy by Design, Privacy by Default, Data Portability, Right to Erasure, Accountability, кибербезопасность.

Introduction

Raqamli texnologiyalarning tez sur’atlarda rivojlanishi shaxsiy ma’lumotlarni himoya qilish masalasini zamonaviy huquq tizimlarining eng dolzarb yo‘nalishlaridan biriga aylantirdi. Bugungi kunda davlat xizmatlari, bank tizimi, sog‘liqni saqlash, elektron tijorat va ijtimoiy platformalarda katta hajmdagi shaxsiy ma’lumotlar qayta ishlanmoqda. Ushbu jarayon fuqarolarga yangi imkoniyatlar yaratishi bilan birga, ma’lumotlarning noqonuniy tarqalishi, kiberxavfsizlik tahdidlari va shaxsiy hayot daxlsizligi bilan bog‘liq muammolarni ham yuzaga keltirmoqda.Yevropa Ittifoqida shaxsiy ma’lumotlarni himoya qilish sohasidagi eng muhim huquqiy hujjat — General Data Protection Regulation (GDPR) hisoblanadi. GDPR Yevropa Ittifoqi hududida shaxsiy ma’lumotlarni himoya qilish bo‘yicha yagona huquqiy standartni yaratib, fuqarolarning o‘z ma’lumotlari ustidan nazoratini kuchaytirdi (European Union, 2016).

GDPRning asosiy ahamiyati shundaki, u shaxsiy ma’lumotlarni himoya qilishni faqat texnik xavfsizlik masalasi sifatida emas, balki insonning fundamental huquqi sifatida ko‘radi. Reglamentning 5-

moddasida ma’lumotlarni qayta ishlashning asosiy tamoyillari belgilangan bo‘lib, ular qonuniylik, shaffoflik, maqsadni cheklash, ma’lumotlarni minimallashtirish, aniqlik, saqlash muddatini cheklash, yaxlitlik va maxfiylik hamda hisobdorlikdan iborat.

O‘zbekistonda shaxsiy ma’lumotlarni himoya qilish tizimining huquqiy asosi 2019-yil 2-iyulda qabul qilingan “Shaxsga doir ma’lumotlar to‘g‘risida”gi O‘RQ-547-son Qonun hisoblanadi. Ushbu qonun shaxsga doir ma’lumotlarni yig‘ish, saqlash, qayta ishlash va himoya qilish bilan bog‘liq munosabatlarni tartibga soladi. Qonunning qabul qilinishi O‘zbekistonda raqamli jamiyat sharoitida fuqarolarning axborot huquqlarini himoya qilish yo‘nalishidagi muhim bosqich bo‘ldi.

Biroq O‘zbekiston va Yevropa Ittifoqi tajribasi o‘rtasida ayrim farqlar mavjud. GDPR ma’lumot subyektlariga kengroq huquqlar beradi. Jumladan, shaxsning o‘z ma’lumotlarini o‘chirish huquqi (“Right to Erasure”), ma’lumotlarni boshqa xizmat ko‘rsatuvchiga o‘tkazish huquqi (“Data Portability”) hamda avtomatlashtirilgan qarorlar ustidan nazorat qilish imkoniyati batafsil tartibga solingan. Shu jihatdan GDPR tajribasi O‘zbekiston qonunchiligini takomillashtirish uchun muhim ilmiy-amaliy asos bo‘lib xizmat qiladi.

Mazkur tadqiqotning asosiy maqsadi O‘zbekiston va Yevropa Ittifoqining shaxsiy ma’lumotlarni himoya qilish tizimlarini qiyosiy tahlil qilish, GDPR tajribasining ilg‘or jihatlarini aniqlash hamda O‘zbekiston uchun taklif va tavsiyalar ishlab chiqishdan iborat.

Methods

Mazkur tadqiqotda O‘zbekiston Respublikasi va Yevropa Ittifoqida shaxsiy ma’lumotlarni himoya qilish tizimlarini chuqur o‘rganish hamda ularning o‘zaro farqli va o‘xshash jihatlarini aniqlash maqsadida kompleks ilmiy metodlardan foydalanildi. Tadqiqot metodologiyasi mavzuning huquqiy, institutsional va texnologik xususiyatlarini hisobga olgan holda shakllantirildi. Chunki shaxsiy ma’lumotlarni himoya qilish masalasi faqat huquqiy normalar bilan cheklanmaydi, balki inson huquqlari, raqamli boshqaruv, axborot xavfsizligi va xalqaro hamkorlik bilan chambarchas bog‘liqdir.

Tadqiqotning asosiy metodlaridan biri **qiyosiy-huquqiy tahlil usuli** hisoblanadi. Ushbu metod yordamida Yevropa Ittifoqining **Regulation (EU) 2016/679 — General Data Protection Regulation (GDPR)** hamda O‘zbekiston Respublikasining **“Shaxsga doir ma’lumotlar to‘g‘risida”gi O‘RQ-547-son Qonuni** o‘zaro taqqoslandi. Qiyosiy tahlil jarayonida shaxsiy ma’lumotlarni yig‘ish, qayta ishlash, saqlash, himoya qilish, ma’lumot subyektlarining huquqlari va davlat nazorat mexanizmlariga oid huquqiy normalar o‘rganildi.

Tadqiqotda **normativ-huquqiy tahlil metodi** ham qo‘llanildi. Ushbu usul orqali xalqaro va milliy qonunchilik hujjatlarining mazmuni, huquqiy tamoyillari va amaliy ahamiyati tahlil qilindi. Xususan, GDPRning 5-moddasida belgilangan shaxsiy ma’lumotlarni qayta ishlash tamoyillari, 12–22-moddalarida ko‘rsatilgan ma’lumot subyektlarining huquqlari hamda tashkilotlarning javobgarligiga oid normalar o‘rganildi. Shu bilan birga, O‘zbekiston qonunchiligida shaxsiy ma’lumotlarning maxfiyligi, ulardan foydalanish tartibi va fuqarolarning huquqiy kafolatlari tahlil qilindi.

Tadqiqot jarayonida **tizimli tahlil usuli** orqali shaxsiy ma’lumotlarni himoya qilish tizimining tarkibiy elementlari o‘rganildi. Jumladan, ma’lumotlarni qayta ishlovchi subyektlar, davlat nazorat mexanizmlari, fuqarolarning huquqlari va raqamli xizmatlarda ma’lumotlardan foydalanish jarayonlari yagona tizim sifatida baholandi. Ushbu yondashuv GDPR modelining faqat alohida huquqiy qoidalar yig‘indisi emas, balki ma’lumotlarni boshqarishning kompleks mexanizmi ekanligini aniqlash imkonini berdi.

Results

Tadqiqot natijalari GDPR tizimining asosiy ustunligi uning **ma'lumot subyektining huquqlarini markazga qo'yishi** bilan bog'liqligini ko'rsatdi. GDPRning 5-moddasida shaxsiy ma'lumotlarni qayta ishlashning asosiy tamoyillari belgilangan bo'lib, ular qonuniylik, shaffoflik, maqsadni cheklash, ma'lumotlarni minimallashtirish, aniqlik, maxfiylik va hisobdorlik tamoyillaridan iborat. Ushbu tamoyillar tashkilotlarni faqat ma'lumotlardan foydalanishga emas, balki ularni himoya qilish bo'yicha mas'uliyatni ham o'z zimmasiga olinishini ko'rsatadi. GDPRning 12–22-moddalarida fuqarolarning shaxsiy ma'lumotlari bilan bog'liq huquqlari keng belgilangan. Jumladan, shaxs o'z ma'lumotlariga kirish, noto'g'ri ma'lumotlarni tuzatish, ma'lumotlarni o'chirish ("Right to Erasure"), qayta ishlashni cheklash hamda ma'lumotlarni boshqa xizmat ko'rsatuvchiga o'tkazish ("Data Portability") huquqlariga ega. Ushbu mexanizmlar GDPRning inson huquqlariga asoslangan model ekanligini ko'rsatadi.

Tadqiqot davomida aniqlanishicha, GDPRning muhim jihatlaridan biri tashkilotlarning **hisobdorlik tamoyili (Accountability)** asosida faoliyat yuritishidir. GDPRning 25-moddasida belgilangan **"Privacy by Design"** tamoyiliga ko'ra, yangi texnologik tizimlar va raqamli xizmatlar yaratilish jarayonining dastlabki bosqichidan boshlab shaxsiy ma'lumotlarni himoya qilish talablari hisobga olinishi kerak. Bundan tashqari, GDPRning 83-moddasida qonun talablarini buzgan tashkilotlar uchun 20 million yevrogacha yoki tashkilotning yillik global aylanmasining 4 foizigacha jarima belgilanishi ko'zda tutilgan.

O'zbekistonda shaxsiy ma'lumotlarni himoya qilish tizimining asosiy huquqiy asosi **2019-yil 2-iyulda qabul qilingan "Shaxsga doir ma'lumotlar to'g'risida"gi O'RQ-547-son Qonun** hisoblanadi. Mazkur qonun shaxsiy ma'lumotlarni yig'ish, saqlash, qayta ishlash va himoya qilish bilan bog'liq munosabatlarni tartibga soladi. Qonunda shaxsga doir ma'lumotlarning maxfiyligi, ulardan foydalanish tartibi va ma'lumot subyektlarining huquqiy kafolatlari belgilangan (O'zbekiston Respublikasi, 2019).

Qiyosiy tahlil natijalari O'zbekiston va GDPR tizimlari o'rtasida umumiy jihatlar mavjudligini ko'rsatdi. Jumladan, har ikki tizimda ham shaxsiy ma'lumotlarni qayta ishlash qonuniy asosga ega bo'lishi, ma'lumotlarning xavfsizligi ta'minlanishi va shaxs huquqlari himoya qilinishi talab etiladi. Biroq GDPR modelida fuqarolarning huquqlari kengroq tartibga solingan. Xususan, ma'lumotlarni ko'chirish huquqi, avtomatlashtirilgan qarorlar ustidan nazorat qilish imkoniyati va mustaqil nazorat organlari faoliyati O'zbekiston tizimida GDPR darajasida to'liq shakllanmagan.

Discussion

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, shaxsiy ma'lumotlarni himoya qilish sohasida O'zbekiston va Yevropa Ittifoqi tajribasi umumiy maqsadlarga ega bo'lsa-da, huquqiy mexanizmlarning shakllanish darajasi va amaliy qo'llanishida sezilarli farqlar mavjud. GDPR modeli shaxsiy ma'lumotlarni himoya qilishni faqat maa'lumotlarni saqlash yoki texnik xavfsizlik masalasi sifatida emas, balki insonning asosiy huquqlaridan biri sifatida ko'radi. O'zbekiston qonunchiligida ham shaxsiy ma'lumotlarning daxlsizligini ta'minlashga qaratilgan huquqiy asoslar shakllangan, biroq raqamli texnologiyalar rivoji sharoitida ushbu tizimni yanada takomillashtirish zarurati mavjud.

GDPR tajribasining asosiy jihatlaridan biri — bu **ma'lumot subyektining huquqlarini markazga qo'yish tamoyili** hisoblanadi. Yevropa Ittifoqida shaxs o'z ma'lumotlari ustidan nazorat qiluvchi asosiy subyekt sifatida qaraladi. Shu sababli GDPRda shaxsga nafaqat ma'lumotlari qanday qayta

ishlanayotgani haqida axborot olish huquqi, balki ularni o‘chirish, tuzatish, qayta ishlashni cheklash va boshqa xizmat ko‘rsatuvchiga ko‘chirish huquqlari ham berilgan.

O‘zbekiston qonunchiligida ham ma’lumot egalarining huquqlari belgilangan bo‘lsa-da, GDPRdagi kabi keng qamrovli huquqiy mexanizmlarni yanada rivojlantirish mumkin. Masalan, raqamli xizmatlar soni ortib borayotgan sharoitda fuqarolarning o‘z ma’lumotlari qayerda saqlanayotgani, kim tomonidan foydalanilayotgani va qanday maqsadda qayta ishlanayotgani ustidan nazorat imkoniyatlarini kengaytirish muhim ahamiyatga ega.

O‘zbekiston sharoitida ham shaxsiy ma’lumotlarni himoya qilish bo‘yicha nazorat mexanizmlarini yanada kuchaytirish istiqbolli yo‘nalishlardan biri hisoblanadi. Chunki raqamli iqtisodiyot rivojlanishi bilan davlat organlari, banklar, telekommunikatsiya kompaniyalari va xususiy tashkilotlar tomonidan qayta ishlanadigan ma’lumotlar hajmi ortib bormoqda. Mustaqil nazorat mexanizmlarining kuchaytirilishi fuqarolarning huquqlarini himoya qilish bilan birga, tashkilotlarning mas’uliyatini ham oshiradi.

Muhokamada alohida e’tibor qaratilishi lozim bo‘lgan yo‘nalishlardan biri — "Privacy by Design" (loyihalash bosqichida maxfiylikni ta’minlash) tamoyilidir. GDPRning 25-moddasida nazarda tutilgan ushbu tamoyilga ko‘ra, yangi raqamli tizimlar, dasturlar va xizmatlar yaratilayotgan paytda shaxsiy ma’lumotlarni himoya qilish talablari oldindan hisobga olinishi kerak.

Mazkur yondashuv O‘zbekiston uchun ham muhim ahamiyatga ega. Chunki ko‘plab davlat xizmatlari elektron shaklga o‘tayotgan hozirgi davrda xavfsizlik choralarini tizim yaratilgandan keyin emas, balki loyihalash bosqichidayoq kiritish samaraliroq hisoblanadi. Bu esa kelajakda ma’lumotlarning noqonuniy tarqalishi va kiberxavfsizlik bilan bog‘liq xavflarni kamaytirishga yordam beradi.

Shuningdek, tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatadiki, shaxsiy ma’lumotlarni himoya qilish faqat davlatning vazifasi emas. Bu jarayonda xususiy sektor, texnologik kompaniyalar va fuqarolarning o‘zlari ham muhim rol o‘ynaydi. Tashkilotlarda ma’lumotlarni boshqarish siyosatini ishlab chiqish, xodimlarning axborot xavfsizligi bo‘yicha bilimlarini oshirish va zamonaviy himoya texnologiyalaridan foydalanish zarur.

Tadqiqot asosida O‘zbekiston shaxsiy ma’lumotlarni himoya qilish tizimini rivojlantirish uchun quyidagi takliflarni ilgari surish mumkin:

Birinchidan, milliy qonunchilikda ma’lumot subyektlarining huquqlarini GDPR standartlariga yaqinlashtirish lozim. Xususan, ma’lumotlarni ko‘chirish huquqi, avtomatlashtirilgan qarorlar ustidan nazorat va ma’lumotlarni o‘chirish mexanizmlarini aniqroq belgilash zarur.

Ikkinchidan, shaxsiy ma’lumotlarni himoya qilish bo‘yicha nazorat tizimini kuchaytirish kerak. Mustaqil nazorat institutining rivojlanishi davlat va xususiy sektor faoliyatining shaffofligini oshiradi.

Uchinchidan, davlat va xususiy tashkilotlarda "Privacy by Design" hamda "Privacy by Default" tamoyillarini joriy etish zarur. Bu raqamli xizmatlarning xavfsizligini dastlabki bosqichdan ta’minlash imkonini beradi.

To‘rtinchidan, aholining shaxsiy ma’lumotlarni himoya qilish bo‘yicha huquqiy savodxonligini oshirish kerak. Chunki samarali himoya faqat qonunlar mavjudligi bilan emas, balki fuqarolarning o‘z huquqlarini bilishi va ulardan foydalanishi bilan ham bog‘liq.

Umuman olganda, GDPR tajribasi O‘zbekiston uchun to‘liq ko‘chirib olinadigan model emas, balki milliy huquqiy tizim va ijtimoiy sharoitlarga moslashtirilishi kerak bo‘lgan ilg‘or xalqaro tajriba

hisoblanadi. O‘zbekistonning raqamli rivojlanish strategiyasi doirasida GDPRning asosiy tamoyillaridan foydalanish fuqarolarning axborot xavfsizligini mustahkamlash, xalqaro raqamli hamkorlikni rivojlantirish va huquqiy tizimni zamonaviy standartlarga moslashtirish imkonini beradi.

Conclusion

Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatadiki, shaxsiy ma’lumotlarni himoya qilish masalasi zamonaviy raqamli jamiyatning eng muhim huquqiy va institutsional yo‘nalishlaridan biri hisoblanadi. Raqamli texnologiyalar, elektron davlat xizmatlari, sun’iy intellekt tizimlari va katta hajmdagi ma’lumotlarni qayta ishlash jarayonlarining kengayishi shaxsiy ma’lumotlarning xavfsizligini ta’minlashga bo‘lgan ehtiyojni yanada oshirmoqda. Shu sababli davlatlar uchun nafaqat ma’lumotlarni himoya qilishga oid qonunchilik bazasini yaratish, balki uning samarali ishlash mexanizmlarini shakllantirish ham muhim vazifaga aylanmoqda.

Tadqiqot natijalari asosida shuni ta’kidlash mumkinki, O‘zbekiston uchun GDPR tajribasidan foydalanish milliy qonunchilikni to‘liq ko‘chirish emas, balki xalqaro standartlarni mamlakatning huquqiy tizimi, iqtisodiy sharoiti va raqamli rivojlanish darajasiga moslashtirish orqali amalga oshirilishi kerak. Ayniqsa, raqamli davlat xizmatlari rivojlanayotgan bir davrda shaxsiy ma’lumotlarni himoya qilish bo‘yicha zamonaviy yondashuvlarni joriy etish fuqarolarning davlat va elektron xizmatlarga bo‘lgan ishonchini oshiradi.

Umuman olganda, shaxsiy ma’lumotlarni samarali himoya qilish zamonaviy huquqiy davlat va raqamli iqtisodiyotning ajralmas elementi hisoblanadi. Yevropa Ittifoqining GDPR tajribasi O‘zbekiston uchun shaxsiy ma’lumotlarni himoya qilish tizimini takomillashtirishda muhim ilmiy va amaliy asos bo‘lib xizmat qilishi mumkin. Milliy qonunchilikning xalqaro standartlar bilan uyg‘unlashuvi fuqarolarning huquqlarini mustahkamlash, raqamli xavfsizlikni oshirish va O‘zbekistonning xalqaro axborot makonidagi ishonchliligini kuchaytirishga yordam beradi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. European Union. (2016). Regulation (EU) 2016/679 of the European Parliament and of the Council of 27 April 2016 on the protection of natural persons with regard to the processing of personal data and on the free movement of such data (General Data Protection Regulation). Official Journal of the European Union, L119, 1–88. https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2016/679/oj
2. O‘zbekiston Respublikasi. (2019). Shaxsga doir ma’lumotlar to‘g‘risida: O‘zbekiston Respublikasining Qonuni (O‘RQ-547-son). LexUZ. https://lex.uz/docs/4396428
3. De Hert, P., & Papakonstantinou, V. (2016). The new General Data Protection Regulation: Still a sound system for the protection of individuals? Computer Law & Security Review, 32(2), 179–194. https://doi.org/10.1016/j.clsr.2016.02.006
4. Voigt, P., & von dem Bussche, A. (2017). The EU General Data Protection Regulation (GDPR): A Practical Guide. Springer. https://doi.org/10.1007/978-3-319-57959-7
5. Kuner, C., Bygrave, L. A., & Docksey, C. (Eds.). (2020). The EU General Data Protection Regulation (GDPR): A Commentary. Oxford University Press. https://global.oup.com/academic/product/the-eu-general-data-protection-regulation-gdpr-9780198821761
6. European Commission. (2024). Data protection: Legal framework of the European Union. https://commission.europa.eu/law/law-topic/data-protection/legal-framework-eu-data-protection_en

7. European Data Protection Board. (2024). Legal framework. https://www.edpb.europa.eu/about-edpb/legal-framework_en
8. Organisation for Economic Co-operation and Development. (2013). The OECD Privacy Framework. OECD Publishing. https://www.oecd.org/sti/ieconomy/privacy-guidelines.htm
9. Council of Europe. (2018). Convention 108+: Convention for the Protection of Individuals with regard to Automatic Processing of Personal Data. https://www.coe.int/en/web/data-protection/convention108
10. Information Commissioner's Office. (2023). Guide to the UK General Data Protection Regulation (UK GDPR). https://ico.org.uk/for-organisations/uk-gdpr-guidance-and-resources/